

مطالعه و بررسی خصوصیات ژنتیکی، مورفولوژیکی، فیزیکوشیمیایی و طبقه‌بندی خاکهای موجود در دشت سپیدان استان فارس در یک ردیف پستی و بلندی تحت شرایط مادری آهکی

شهرام محمود سلطانی و علی ابطی*

چکیده: به علت اهمیت تأثیر پستی و بلندی و مواد مادری آهکی در تکامل خاکهای بخش اعظمی از کشور، منطقه سپیدان به مساحت تقریبی ۱۰۰۶۰ هکتار برای مطالعه چگونگی تشکیل خاک از مواد مادری آهکی در شرایط مختلف پستی و بلندی انتخاب شده است. در این مقاله هدف بررسی ژنتیک خاک این منطقه و مطالعه خصوصیات مورفولوژیکی و فیزیکوشیمیایی آن است. بررسی مورفولوژی ردیف پستی و بلندی انتخاب شده و نتایج حاصل از آزمایشات انجام شده بررسی نمونه‌های برداشت شده از پروفیل‌های شاهد نشان می‌دهد که خاکهای منطقه به شدت با وضعیت فیزیوگرافی موجود مرتبط بوده و این موضوع با برژنتیک آهک در ردیف پستی و بلندی نیز تأثیر می‌گذارد. واحدهای فیزیوگرافی دشت سپیدان عبارت از مخروط افکنه‌های آبرفتی و واریزه‌ای و دشت‌های مرتفع با ارتفاعات کم و متوسط و زیاد است. بررسی ۱۰ بدون شاهد نشان‌دهنده وجود چهار رده و پنج سری خاک در ردیف پستی و بلندی است. این خاکها براساس روند تکاملی (از کم تا زیاد) و تغییرات افق‌های شناسایی، تجمع آهک، نوع آهک، تغییرات رس و ساختمان خاک، به شرح زیر است. با تأثیر فرآیندهای سه‌گانه تحول آهک در منطقه (۱- شستشوی عمودی آهک ۲- انتقال توسط نیروی موئینگی ۳- فرآیند پیدایشی و ساخت موضعی) و عوامل موثر بر آن (۱- وجود یون Ca^{+2} ۲- عوامل آب و هوایی ۳- مقدار خالص حرکت رو به پائین رطوبت ۴- میزان هرنز آب سطحی ۵- سن فیزیوگرافی) بر نحوه تکامل خاکهای موجود در ردیف پستی و بلندی نتیجه‌گیری می‌شود که هرچه از طرف بالای ردیف (رسوبات بادبزی) به طرف پائین ردیف (دشت‌های مرتفع پائینی) پیش برویم علاوه بر افزایش تجمع آهک ثانویه و عمق تجمع، نوع آهک ثانویه به سمت آهک‌های ثانویه با بافت ریزتر پیش می‌رود (آهک‌های پودری و میکروکریستالها) تأثیر عوامل آب و هوایی و پستی و بلندی باعث شده است در روند فوق در نقاط ابتدای ردیف افق‌های کمبیک و کلسیک با تکامل کم و در انتها افق‌های ارجیلیک (براساس مقدار و پوشش رسی) و کلسیک با تکامل زیاد شکل گیرد.

* - کارشناس ارشد بخش تحقیقات خاکشناسی مرکز تحقیقات کشاورزی هرمزگان،

استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز